तं वीरं द्रष्टुम् इच्छामि...

◆ (सं) जगत्सेनः

हल्दीघाटीयुद्धस्य अनन्तरं राणाप्रतापः शक्तिहीनः जातः । तथापि सः न धैर्यच्युतः । सैन्यनिर्माणे तेन अविरतः प्रयासः कृतः । भामाशाहादीनां साहाय्येन सः स्वसैन्यशक्तिं पुनरपि वर्धितवान् । १५८२ तमे वर्षे अक्टोबर्-मासे सः सैन्येन सह दिवेरदुर्गं वशीकर्तुं प्रस्थितः । तदवसरे तत् दुर्गं सुल्तानखानः पालयन् आसीत् । अचिरात् एव युद्धम् आरब्धम् । गजम् आरुह्य रणरङ्गम् आगतः सुल्तानखानः अल्पे एव काले गजस्य मरणात् रणरङ्गात् पलायितवान् ।

अचिरात् एव अश्वम् आरुह्य रणरङ्गं प्रत्यागतः सः पुनरपि प्रतापसमीपं गन्तुं प्रयासम् अकरोत् । किन्तु तावता अभिमुखम् आगतेन प्रतापपुत्रेण अमरसिंहेन प्रयुक्तं शूलं सुल्तानखानस्य शरीरे बलात् लग्नम् । शूलस्य अग्रभागः शरीरस्य पृष्ठभागे दृश्यते स्म ।

सुल्तानखानस्य सैनिकाः झटिति तम् अन्यत्र नीत्वा भूमौ शाययित्वा तदीये शरीरे लग्नं शूलम् अपसारयितुं प्रयासम् अकुर्वन् । किन्तु तैः साफल्यं न प्राप्तम् ।

अत्रान्तरे प्रतापेन ज्ञातं यत् अमरसिंहेन प्रयुक्तस्य शूलस्य कारणतः सुल्तानखानः नितरां व्रणितः सन् भूमौ शेते इति । सः झटिति शत्रोरपि सुल्तानखानसमीपम् अगच्छत् । सुल्तानखानः तम् अभिज्ञाय प्रणम्य अवदत् - ''अहम् आसन्नमरणः अस्मि । मरणात् पूर्वं तं शूलप्रयोक्तारं वीरं द्रष्टुम् इच्छामि । कृपया सः अचिरात् आनय्यताम् अत्र'' इति ।

प्रतापः अमरसिंहाय वार्तां प्रेषितवान् । अमरसिंहः तु कञ्चित् सैनिकं प्रेषितवान् । तं दृष्ट्वा सुल्तानखानः अवदत् - ''अयं सः वीरः न'' इति । ततः प्रतापः अमरसिंहम् आनायितवान् । सुल्तानखानः तं साभिमानम् अपश्यत् । प्रतापस्य आदेशस्य अनुगुणम् अमरसिंहः सुल्तानखानस्य शरीरे लग्नं बाणम् अपनीय पट्टिकाबन्धनेन रक्तस्रावस्य निरोधं कृतवान् ।

''प्रतापार्य ! एतस्य वीरस्य बाणानां प्रवेशतः मम शरीरं पवित्रं जातम् अस्ति । अतः मम देवलोकप्राप्तिः निश्चिता । कृपया भवान् किञ्चित् जलं पाययतु'' इति अवदत् सुल्तानखानः ।

राणाप्रतापः गङ्गाजलम् आनाय्य पायितवान् । प्रतापादीन् कृतज्ञतापूर्वकं पश्यतः सुल्तानखानस्य प्राणाः पञ्चसु भूतेषु विलीनाः जाताः ।